*לפי ששלח בכל גבולי ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא מעשר שני נפרשו ונסקו וניכלוהו בירושלם: אמר עולא מתוך שפרהדרין הללו הובטין אותן כל י"ב חדש ואומרים להן "מכרו בזול מכרו בזול" לא אטרחונהו רבנן, מאי "פרהדרין" פורסי: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מאי דכתיב יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תִּקְצֹרְנָה: "יראת ה' תוסיף ימים" זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא [א] (י"ח) כהנים גדולים "ושנות רשעים תקצרנה" זה מקדש שני שעמד ד' מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים: צא מהם מ' שנה ששמש שמעון הצדיק *ושמונים ששמש יוחנן כהן גדול, עשר ששמש ישמעאל בן פאבי ואמרי לה י"א ששמש ר' אלעזר בן חרסום מכאן ואילך צא וחשוב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו (א) *א"ר יוחנן בן תורתא *מפני מה חרבה שילה מפני שהיו בה שני דברים גלוי עריות, ובזיון קדשים: גלוי עריות דכתיב ועֵלִי זָקֵן מאד וְשָׁמַע אֵת כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר יִשְׁכְּבוּן את הנשים הצובאות פתח אהל מועד ואע"ג *דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן "כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה" מתוך

ששהו

לפי ששלח · יוחנן כהן גדול שגזר על הדמאי בסוטה בפרק עגלה ערופה (דף מח.): **המוציא מחבירו עליו הראיה** · מכי אפרשיה ואפקעיה משום טבל אין בו אלא ספק גזל לויים ועניים חוץ מתרומת מעשר שבתוך מעשר ראשון אותה יתן לכהן שיש אִיסּוּר ועון מיתה באכילתה, וללוי ועני יאמר הביאו ראיה שלא עישר עם הארץ שלקחתי ממנו: **נפרשו ונסקו** · שהרי יש בו אִיסּוּר "לא תוכל לאכול בשעריך" יפרישו כדי לתקן טבלו הואיל ולא פסדי ביה מידי דהא אינהו נפשייהו הדר קא אכלי ליה בירושלים: **הובטין אותן** · (מן) הנחתומין כל י"ב חודש משנה לשנה הממונים מתחדשין ומכבידין למטה עלילות לגבות ממון כשהן מתחדשין: **לא אטרחונהו** · וסמכו לומר שרוב עמי הארץ מעשרין הן: **פורסי** · פקידי המלך:

ששהו

וירוש' דמאי פ"ה פריך וחלה חייבת בדמאי בתמיה והתנן (פ"א) חלת עם הארץ והמדמע פטור מן הדמאי והוה מצי לשנויי התם בחלה שהפרישה עם הארץ גופיה שתיקן לו גבל חבר בטהרה וכדמפרש עלה התם משום דאימת קדשים עליו ואינו נותן לכהן דבר שאינו מתוקן והא דהכא מיירי בהפרישה הבר אלא ר' הושעיא הוא דמפליג התם הכי אבל סוגיא דירושלמי דפ"ה כר' יוחנן דלא מפליג דפליג על רבי הושעיא ואמר היא הדא היא הדא ומשני בשם ר' יוסי בר' חנינא ב"ש היא ותני כן ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש חלה ב"ש מחייבין ב"ה פוטרים ופריך כלום אמר ב"ש אלא דבר שהוא לזריעה אינו הלוקח לזרע לבהמה קמח לעורות שמן לנר שמא אינו פטור פי' כל הני דתנן להו התם לפטורא בדמאי בפ"ק [משנה ג] ולהכי קשה ליה כלום אמרו ב"ש לחייב להפריש דמאי בחלה אא"כ יחמירו נמי בכל הני להפריש דמאי ומדנקט מתניתין רק חלה ולא נקט כל הני לחיובא ש"מ לאו ב"ש היא ומשני אלא במגבל עיסתו במי פירות פירוש הא דפטרה מתניתין בפ"ק בטורח לגבל במי פירות דלא הוכשרה כדי שלא תקבל טומאה וכיון דטרח כולי האי מסתמא תקוני נמי תקנה ופריך ולא כן א"ר יוסי בר חנינא דר' אלעזר איש ברתותא היא הא כרבנן לא פירש רבי אלעזר איש ברתותא הוא דפטר בדמאי היכא דגבלה במי פירות אבל רבנן פליגי עליה ואם כן לית לן לאוקמא מתניתין כיחידאה ומשני אלא כר' יוחנן כאן בעושה בטומאה כאן בעושה בטהרה מתניתין דפ"ק שטרח להביא גבל שעושה בטהרה דמסתמא ודאי תקין והדר קאמר אלא כר' אלעזר פירוש אי נמי איכא לשנויי כר' אלעזר כאן וכאן בעושה בטהרה אלא במאחרת אצלו אבל ברבים אינו נאמן עד שיקבל עליו ברבים וכה ברבים אנן קיימין כלומר מתניתין דפ"ק דמאחרת אצלו דאקילו רבנן גביה וכדתניא פרק קמא דחלה בתוספתא הלוקח מן הנחתום ומן האשה שעושה למכור בשוק צריך להפריש חלת דמאי מבעל הבית ומאחרת אצלו אין צריך להפריש חלת דמאי אבל חלה של ודאי טבל צריך תיקון כדתניא בירושלמי העושה עיסה מטבל בין שהקדים חלה לתרומה בין שהקדים תרומה לחלה מה שעשה עשוי וחלה לא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ותרומה לא תאכל עד שיפריש חלה:

מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא המוציא מחבירו עליו הראיה · ולאו דווקא נחתום אלא אפילו כל אדם נמי מפרישין והן שלו כדאמרינן בשילהי מסכת סוטה (דף מח.) עמד והתקין להם הלוקח פירות מעם הארץ מפריש מהן תרומת מעשר ונותנה לכהן ומעשר שני עולה ואוכלו בירושלים ומעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה והא דלא אמרינן נמי בתרומת מעשר מפרישה והיא שלו ומוכרנה לכהנים ויטול דמיה י"ל כיון דדבר מועט הוא שאינו אלא חלק אחד ממאה ועוד דמיה מועטין שהוא צריך למוכרה בזול שאין לה אוכלין מרובין תקנו רבנן שיתננה לכהנים:

ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים · ריב"א גרים שמנה כהנים כדכתיב בהדיא בדברי הימים (א ה) עזריה אשר כהן בבית אשר בנה שלמה אמריה אחיטוב צדוק שלום חלקיה עזריה שריה ויהוצדק והוא הלך בהגלות ה' את יהודה אמנם בכל הספרים ובספרי (פרשת *פנחס) ובירושלמי גרסינן י"ח כהנים וצ"ל לקיים גירסת הספרים וט' כהנים גדולים היו עד יהוצדק וכו' וסגני כהונה שמתקינין לכל אחד סגן תחתיו הרי י"ח כדאשכחן בסוף מלכים דקא חשיב לכהן גדול וסגן שלו בהדי הדדי דכתיב ויקח רב טבחים את שריה כהן הראש *ומשנהו לפניהו וא"ת א"כ בבית שני ניחשוב נמי סגני כהונה א"כ הוה ליה למימר קרוב לשש מאות כהנים גדולים ששימשו בו וי"ל הא לא קשיא דבבית ראשון נקט שפיר י"ח הן וסגניהן לרווחא דמילתא דאפילו את"ל אי אפשר שלא יארע אונס לכ"ג ביוה"כ אחד מכל השנים הללו שהוא משמש בכהונה גדולה ונמצא סגן משמש תחתיו אעפ"כ לא הוו הללו אלא י"ח וכ"ש דאי אמרינן דלא אירע פסול לכ"ג דבצירי להו אבל בבית שני כיון דכל אחד לא הוציא שנתו נקט ג' מאות לרווחא דמילתא דאפילו את"ל דמסתמא לא שימש הסגן תחתיו כיון שלא היה כ"ג אלא יוה"כ אחד מילתא דלא שכיחא הוא שבו ביום אירעו אונס ושימש סגן תחתיו אפילו הכי לכל הפחות קרוב לג' מאות היו אי נמי כ"ל די"ח כהנים דקאמר היינו מפנחס ואילך שניתנה לו ולזרעו אחריו וכן משמע בספרי לכן אמור הנני נותן לו וגו' מלמד שעמדו ממנו בבנין ראשון י"ח כהנים נביאים ובבנין שני פ' כהנים וכו' ובנין ראשון קרי ממשכן ואילך עד גלות הארץ וכן יש בירושלמי בראשונה שהיו משמשין הוא ובנו ובן בנו שימשו י"ח כהנים והא דקאמר הכא בשמעתא זה מקדש ראשון שעמד ד' מאות ועשר ולא שימשו בו אלא י"ח משום דבעי למימר מקדש שני שעמד ד' מאות ועשרים ושימשו בו קרוב לג' מאות נקט נמי מנין בית ראשון ומיהו אותם י"ח כהנים לא שימשו כולם בבית ראשון וה"פ ושימשו בו י"ח כלומר שימשו בו כהנים כל כך עד שהשלימו לחשבון י"ח עם אותם ששימשו מעיקרא וכן מנאתי בדברי הימים אלעזר פנחס אבישוע בקי עזי זרחיה מריות אמריה אחיטוב צדוק אחימעץ עזריה יוחנן עזריה אמריה אחיטוב צדוק שלום חלקיה עזריה שריה יהוצדק הרי מאבישוע בן פנחס עד שריה יש י"ח כהנים ולא שריה בכלל לפי ששריה גלה בגלות יכניה ולא קחשיב באותם י"ח כהנים אלא אותם ששימשו כל ימיהם אבל שריה שגלה בגלות יכניה כדאיתא בסוף מלכים ויהוצדק שגלה בגלות צדקיה לא קא חשיב והר"ר יעקב בש"ה אמר לנו בש"ר יקותיאל הלוי מורמיש"א דעזריה לא היה בימי שלמה אלא היינו עזריה שהיה בימי עוזיהו ולפי שמסר נפשו על עבודת בית המקדש כשבא עוזיהו לשרת וחירף אותו כדכתיב בדברי הימים (ב ט) לכך נקרא על שמו ויישר לפניו ושוב מצאתי כן בפי' דברי הימים שפירשו תלמידי רב סעדיה ז"ל והא דבספרי איכא שבבית שני היו שמונים כהנים ובירושלמי איכא נמי הכי ואמרי לה פ"א ואמרי לה פ"ב ובשמעתא אמרי ג' מאות יש לומר התם לא קחשיב אלא כהנים שיצאו מפנחס*:

ר'

עין משפט
נר מצוה

כו א מיי' פ"ט מהלכות מעשר הלכה א:

רבינו חננאל

אבל המעשר שהוא בלאו לא חייבום מספק · וזה מפורש במס' סוטה פרק [עגלה ערופה דף מח]: א"ר יוחנן יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש ראשון שעמד ת"י שנה ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים · ושנות רשעים תקצורנה זה מקדש שני שעמד ת"כ שנה ושמשו בו יותר מש' כהנים כו' · [משכן שלה] חרבה מפני שהיו בה ב' דברים בזיון קדשים וגלוי עריות כו' · ומפורש במסכת שבת פרק [במה בהמה דף נה]

תוספות ישנים

ולא אטרחינהו רבנן · וא"ת הא דאמרינן בסוכה (דף נו.) הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל והוא הדין למעשר שני ונהי דלא אטרחינהו לחללו מיהא בשוה פרוטה וי"ל דאפילו מחולל לא ניחא להו לרבנן להקניה [שלא] לעשות כן בדברים אחרים מיהו בגיטין בפ' השולח (דף סה.) הוי משמע קצת דמעשר שני לא מהני לחללו בשוה פרוטה דקאמר מערימין על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ובתו כו' הא לכם מעות הללו ופדו בהן מעשר שני ודאי במעשר שני בזמן הזה דרבנן ובזמן הזה מה שערמה צריך כיון דשוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל (אפילו) בזמן הזה כדאי' בערכין (כט.) גבי ההוא גברא דאחרמינהו לנכסיה אך יש לדחות [צ"ל דהי"ג מטעמא] (וי"מ דלשינויא) אחרינא דהוי ליה התם אבל קשה לרבינו דהיכי אמרינן בבכורות פרק עד כמה (דף ל.) דבאתרא דר"י המירא להו שביעית וחשוד על שביעית חשוד על מעשר והלא יכול לחללו על שוה פרוטה דכי האי גוונא אמרינן בפ"ק דבכורות דגבי תרומה גדולה לא חשידי דאפשר להו למיעבד כדשמואל דחטה אחת פוטרת כל הכרי אלא ש"מ דמעשר שני אינו מתחלל על שוה פרוטה אך יש לדחות כי פעמים אין לו שוה פרוטה ולכך יש לחושדו על כך: ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים · ר"ת גרים שמונה כהנים ולא גרס עשר כי לא נחשוב מדברי הימים שכתב עזרא שכתוב שמה (דה"א ה) הוא אשר כיהן בבית אשר בנה שלמה בירושלים עד יהוצדק לא תמצא רק שמונה ויהוצדק התשיעי לא קחשיב שהלך בגולה ואמרינן בספרי הנני נותן לו את בריתי שלום שעמדו שמונה נביאים בכל ראש ואו"ר שיש שם כתב שמונה עשר כמו בספרים שלנו מיהו יש גורסים שנים עשר וקחשיב מצדוק שכי' בבנין

תמא שימש בכהונה גדולה ואחימעץ בנו תחתיו ותשוב ותמצא שנים עשרה עד יהוצדק ומה שכתוב גבי עזריה הוא אשר כיהן בבית וגו' לא בעי למימר שהיה ראש לכהנים אלא ה"פ הוא אשר עשה אותה גערה שגער בעוזיהו כשהלך על המזבח להקטיר כדכתיב (דה"ב כו) (וילך אחריו) [צ"ל ויבא אחריו] עזריהו הכהן ויאמר לו לא לך עוזיהו להקטיר וגו' תימה קצת אמאי לא חשיב יהוידע הכהן בבית ראשון ושמא אחד מהם היה ויהושע בן יהוצדק חשיב בהני בבית שני וכן יוחנן בן נרבאי כפ' מקום שנהגו (פסחים דף נז.) ושמא לא האריכו ימים: רבי יוחנן בן תורתא · בפסיקתא [רבתי פי"ד] מפרש שנתגייר על ידי פרה אך שם כתוב ר' יהודה בן תורתא:

לא

נושא

בית ראשון 410 שנים ואחד כהנים גדולים

בית שני 420 שנים והרבה כהנים גדולים

נושא/מגנה

מפני מה חרבה שילה

בית ראשון בית שני

מסורת
הש"ס

סוטה מח. ב"מ ל. [תוספ' סוטה פי"ג]

תורה אור

משלי י כז

[ברכות כט.]

[עיין בעין יעקב]

ש"א ב כב

שבת נה:

[תוספתא מנחות פי"ג]

הגהות
הב"ח

(א) גמ' לא הוציא שנתו אמר ר' יוחנן בן תורתא וכל כך למה לפי שהיו לוקחין אותה בדמים דאמר ר' אסי תרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא עד דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי ואמר ר' יוחנן בן תורתא מפני מה:

[צ"ל פ' בלק]

[צ"ל ואת משנהו כהן משנה]

הגהות
הגר"א

[א] גמרא ולא שמשו בו אלא שנים עשר. כצ"ל (ועיין בפירושו על דברי הימים סימן ה' פסוק ל"ו):

[ועי' תוספות זבחים קא: ד"ה ואידך]